

Rzeka i jej wykorzystanie w agroturystyce - projekt zagospodarowania miejsca widokowego w dolinie rzeki Wieprz

Halina Lipińska, Edyta Cieniuch

A River Used
in Agritourism:
the Development
Plan of a Vantage
Point in the Wieprz
River Valley

Słowa kluczowe: rzeka,
zagospodarowanie obszarów
nadrzecznych, miejsce widokowe,
agroturystyka

Wprowadzenie

Turystyka to obecnie jedna z najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki [Sawicki, Mazurek-Kusiak 2010]. Dzięki inwestycjom i zaangażowaniu w jej rozwój wiele regionów osiągnęło pewne korzyści oraz znaczny postęp gospodarczy [Alejziak 1999]. W Polsce liczne obszary położone na terenach wiejskich, o interesujących walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych są atrakcyjne pod względem turystycznym. Stwarza to możliwość oferowania różnorodnych i ciekawych usług agroturystycznych. Działalność ta może przynosić dużo korzyści zarówno mieszkańcom wsi, jak i miast [Zubkowicz 2005].

Doskonałymi obszarami do lokalizacji gospodarstw agroturystycznych są tereny nadrzeczne. Rzeka i pasmo brzegowe ciągnące się wzdłuż jej koryta to istotny składnik krajobrazu, często przesądzający o charakterze miejsca [Gadomska 2010]. Woda ma nie tylko funkcje gospodarcze i komunikacyjne, lecz także decyduje o walorach krajobrazowych i przyrodniczych danego obszaru, przyciągając skutecznie turystów [Andrejczuk 2007, Medwecka, Dzikowska 2008]. Rzeka bez względu na ukształtowanie terenu

oraz porę dnia i nocy wzbudza dużo pozytywnych emocji oraz zachwyca przebywających w jej pobliżu ludzi [Gubańska 2009]. Niestety, wiele naturalnych obszarów położonych w dolinach rzecznych nie jest zauważanych, gdyż brakuje właściwej promocji, a także pomysłów na odpowiednie wykorzystanie ich walorów oraz niedostateczne zagospodarowanie. Wyposażone w odpowiednią infrastrukturę turystyczną i wypromowane doliny rzeczne mogą stanowić ważny czynnik zachęcający turystów do skorzystania z danej oferty turystycznej. Ważnym elementem infrastruktury turystycznej są między innymi punkty i miejsca widokowe, które wśród naturalnej roślinności nadrzecznej i interesujących krajobrazów mogą być dużą atrakcją [Krzemińska, Adynkiewicz-Piragas 2008, Gubańska 2009, Staśfa, Latocha 2009].

Aby zwiększyć atrakcyjność gospodarstwa agroturystycznego, opracowano koncepcję zagospodarowania sąsiadującego z nim fragmentu doliny rzeki. Istotną kwestią w założeniu projektowym jest nadanie temu terenowi nowych funkcji rekreacyjnych i stworzenie przyjaznej przestrzeni nad brzegiem rzeki, w celu zwiększenia liczby odwiedzających ten obszar turystów. Zagospodarowanie ma polegać na zbudowaniu ciekawego wnętrza krajobrazowego z otwarciem na osie widokowe, poprzez stworzenie miejsc widokowych usytuowanych w kierunku rzeki oraz wytyczenie

Key words: river, development of riverside areas, vantage point, agritourism

Introduction

Tourism is one of the fastest developing branches of the economy today. Investment projects and commitment to the development of tourism have brought a lot of benefits and considerable economic growth in many regions [Alejziak 1999]. There are many places located in rural areas of Poland that are attractive for tourism because of their interesting cultural, environmental and landscape value. This creates an opportunity to develop a range of agritourism facilities, which can be advantageous to both village residents and city dwellers [Zubkowicz 2005].

Riverside areas are perfect locations for agritourist farms. A river and the riverbanks are important elements of a landscape and often define the character of a given area [Gadomska 2010]. Water not only plays a role in economy and transport but also determines landscape and environmental value, as well as the tourist appeal of a given area [Andrejczuk 2007, Medwecka and Dzikowska 2008]. Regardless of the shape of the surrounding land or the time of day or night, a river can evoke many positive emotions for tourists staying in the vicinity [Gubańska 2009]. Unfortunately, a lot of natural areas located in river valleys are overlooked because

of a lack of sufficient promotion or vision with regard to making good use of natural assets and due to a lack of investment. With good publicity and suitable tourist facilities, river valleys can become a major attraction for tourists to take advantage of in riverside areas. Viewing points amid the natural vegetation of a riverside and scenic landscapes are key elements for tourism [Krzemińska and Adynkiewicz-Piragas 2008, Gubańska 2009, Staffa and Latocha 2009].

A development concept has been prepared for increasing the tourism potential of an agritourist farm that is adjacent to a river valley. The important precepts of the design concept to attract an increasing number of visitors are to introduce new recreational functions that create a pleasant riverside spot. The development of the site involves providing a unique opportunity to enjoy panoramic views of the landscape by constructing viewing platforms overlooking the river and access routes for free movement around the area.

Development of riverside areas

Riverside area development should begin by identifying the steps needed to provide recreational and leisure appeal of an area with the primary aim of taking full advantage of the benefits offered by proximity to the river. The assessment should take into account the recreational

functions of a given area and the potential for satisfying the recreational needs of visitors.

The extent of allowable interference with the natural landscape is an important issue. Changes to waterside areas for recreational and sporting activities must not disrupt the natural ecosystem; the risks of tourists endangering animals or vegetation should be avoided [Krzemińska and Adynkiewicz-Piragas 2008]. On the other hand, it is important that the natural area is the main tourist attraction and that it is well marked and easy to get to.

The visual appeal of water comes from characteristics like colour enhanced by depth, salinity, plankton, and the surrounding acoustics, which can have a disconcerting or soothing effect. Most often, however, the experience of a waterside scene is enhanced by the reflection of sunlight or moonlight, which draws attention and spreads a feeling of calm. Because of water's unique optical properties, a smooth surface displays the reflection of the surroundings, either the landscape or the sky. Another key factor is the point of observation, i.e. the position of viewpoints and paths in relation to the water level. With the use of transparencies or apertures in walls and screens a scenic view can be widened, enclosed or framed, with selected elements of the foreground and background reflected in the water [Borcz 2001].

River viewpoints near the bank can be positioned high enough above

szlaków komunikacyjnych umożliwiając swobodne poruszanie się po terenie.

Zagospodarowanie obszarów nadrzecznych

Zagospodarowywanie obszarów nadrzecznych należy rozpocząć od rozpoznania kierunków działań, które zagwarantują ich rekreacyjną efektywność, a przede wszystkim od oceny potencjału, jaki daje sąsiedztwo rzeki. W ocenie należy uwzględnić między innymi funkcje rekreacyjne danego obszaru oraz możliwość zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych użytkowników [Lis, Walter 2010].

Ważnym problemem przy projektowaniu terenów nadrzecznych jest zakres dozwolonego ingerowania w naturalny krajobraz. Przystosowując tereny nadwodne do rekreacji i sportu, trzeba mieć na uwadze to, że planowane projekty i realizacje nie mogą zaburzać istniejących na tym terenie naturalnych biocenoz. Należy chronić zwierzęta tam żyjące oraz unikać możliwości niszczenia roślin przez turystów [Krzemińska i Adynkiewicz-Piragas 2008]. Z drugiej strony istotne jest, aby wprowadzany nowy obiekt stanowił główny element przyciągający turystów i by był dobrze oznakowany.

O walorach krajobrazowych wody decydują takie jej cechy, jak kolor potęgowany przez głębokość,

zasolenie czy plankton, a także efekt akustyczny. Najczęściej do spotęgowania wrażenia wykorzystywane jest jednak zjawisko odbijania promieni świetlnych. Dzięki niemu woda mieni się w świetle słońca i księżyca, skutecznie przyciągając wzrok obserwatora oraz wprawiając go w stan relaksu. Te niezwykle właściwości optyczne wody sprawiają, że jej spokojna płaszczyzna odbija obrazy swojego otoczenia czy półkulę niebieską. Należy przy tym pamiętać, że na jakość takiego obrazu mają wpływ różne czynniki. Jednym z ważniejszych czynników decydujących o sposobie widzenia płaszczyzny wody jest również umiejscowienie punktu jej obserwacji, poprzez odpowiednie posadowienie punktów widokowych i rozmieszczenie dróg w stosunku do lustra wody. Dzięki stosowaniu przezroczyc, otworów w ścianach, kulis, mających na celu otwieranie, zamykanie bądź kadrowanie widoków w odbiciu wody będą pojawiały się ściśle określone i zaplanowane elementy bliższego oraz dalszego planu [Borcz 2001].

Punkty i miejsca widokowe nad rzeką mogą być sytuowane na jej brzegu, nad taflą wody, a także w sposób umożliwiający obserwację z lotu ptaka, a więc na odpowiedniej wysokości [Gubańska 2009]. Mogą stanowić je między innymi tarasy, które pełnią zarazem funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe. Najkorzystniej jest budować tarasy oparte na naturalnym ukształtowaniu skarpy, ale konstrukcje tarasowe można two-

rzyć, wznosząc platformy widokowe na słupach. Daje to możliwość obserwowania panoramy z dwóch lub więcej stron i pozwala na ukazanie piękna okolicy w jak najszerzym ujęciu. Ważne, aby takie rozwiązania były zarówno wygodne, jak i funkcjonalne. Wprowadzanie platform widokowych musi być jednak przemyślane przez projektanta oraz uzasadnione szczegółowymi studiami krajobrazowymi. Wszelkie wieże i platformy widokowe nie dodają bowiem walorów krajobrazowych, a stają się jedynie dominantami, które można czasem uznać za elementy degradujące krajobraz [Kubus, Zwoleńska 2007].

Kolejnym ważnym aspektem przy projektowaniu terenów nadrzecznych jest infrastruktura drogowa oraz ciągi piesze. Dopuszczalne jest tworzenie ścieżek do celów turystycznych, jednak muszą być one wykonane z materiałów naturalnych i przyjaznych środowisku [Krzemińska, Adynkiewicz-Piragas 2008]. Szlaki znajdujące się w pobliżu wody, po których ma się odbywać ruch pieszy, muszą być wykonane z materiałów antypoślizgowych [Borcz 2001], a każdy taras, kładka nad rzeką powinny mieć barierki zabezpieczające [Staffa i Latocha 2009]. Istotne jest, aby ciągi piesze uzupełnione były obiektami małej architektury, takimi jak ławki, kosze na śmieci, latarnie [Gadomska 2010]. Aby ułatwić wejście i zejście turystom poruszającym się po poszczególnych poziomach oraz umożliwić

the water level to offer an overhead view [Gubańska 2009] from terraces or platforms that add to the sense of recreation and relaxation. Building the base of a viewing platform on the natural shape of an embankment is most advisable, but platforms can also be built on pillars, which makes it possible to admire a view from more than one angle. Viewpoints should be both functional and accessible, but the design and construction of viewing platforms should be well thought out and based on detailed landscape studies. Viewing platforms and towers do not themselves enhance the value of a landscape but rather become dominant features that may actually cause the degradation of a landscape [Kubus and Zwolińska 2007].

Other important aspects in developing riverside areas are the road infrastructure and footpaths. Tourist footpaths must be made of natural, environmentally-friendly materials, carefully selected in order to ensure visitor comfort when walking [Krzemińska and Adynkiewicz-Piragas 2008]. Footpaths close to the water must be built from non-slip materials [Borc 2001] and all terraces and footbridges over the water should be equipped with safety railings [Staffa and Latocha 2009]. It is also important to include benches, waste bins and street lamps in the design plans [Gadomska 2010]. Steps may be necessary to facilitate going from one level to another or to connect the foot of an embankment with a viewing platform, usually situated at the

highest level [Kubus and Zwolińska 2007]. All design and architectural features near the riverside should be unobtrusive and in harmony with the surroundings. [Krzemińska and Adynkiewicz-Piragas 2008].

It is also advisable that viewpoints and pathways be marked and highlighted with various architectural design features [Maluga 2007], with consistent function, placement, and scale in relation to the overall design. The planned enhancements to the site should be simple and blend into the richness of the natural setting without becoming overwhelming [Bielonko and Żarnowiecka 2007].

In open landscape, especially near a body of water, the scenic and aesthetic value of the area can be enhanced by appropriately planned greenery [Konon and Szczęsna 2005]. The vegetation growing along a stream or river not only lends unique beauty but also functions as a protective buffer and sanctuary for the living creatures there. Poorly planned greenery can, for example, obstruct the passage of cold air masses that lower water temperatures or lead to considerable flood damage [Malczyk 2007].

Developing a waterside area for tourism also requires that there be suitable lighting. The effect of sunlight reflected off the surface of the water on a sunny day can lend a lot of charm and appeal to a place, creating a lasting impression [Gubańska 2009].

The area illustrated in this study is located near a large river and development plans should take into account the likelihood and extent of flooding during high water periods and flood seasons. The location of any design elements should not be in the floodplain because they could be easily damaged or destroyed. Improperly located development sites could even cause water levels to rise, thus aggravating the potential impact of flooding [Krzemińska and Adynkiewicz-Piragas 2008].

Scope and methods of the study

The study encompasses part of the Wieprz river valley near an agritourist farm in Szczekarków, Lublin Province. The 600 m² area has a high landscape value and the line-of-sight extends far beyond the area under study. The unique topography of the shoreline provides attractive places for viewpoints and recreational seating.

The design concept was preceded by a survey of relevant literature on the conditions and methods of river valley development and the placement of viewpoints as tourist attractions in a riverside landscape. Then, the tourism and recreational opportunities of the area were assessed with the aid of field studies and various kinds of analysis. An interview was conducted with the owner of the agritourist farm to determine

połączenie podnóża skarpy z punktem widokowym znajdującym się często na najwyższym poziomie, niezbędne mogą być schody [Kubus, Zwolińska 2007]. Wszystkie elementy małej architektury użyte w pasie brzegowym rzeki powinny być stonowane i zharmonizowane z otoczeniem [Krzemińska, Adynkiewicz-Piragas 2008].

Dobrze jest także, gdy miejsca widokowe i drogi są dodatkowo wyróżniane i podkreślane różnymi formami architektonicznymi [Maluga 2007]. Ważne są: ich funkcja, usytuowanie w przestrzeni oraz skala w odniesieniu do całości założenia. Forma, która pojawi się na bogatym tle, powinna być prosta i całkowicie się w nie wtapiać [Bielonko, Żarnowiecka 2007].

W krajobrazie otwartym, a zwłaszcza nadwodnym, odpowiednio zaprojektowane rośliny zawsze podnoszą walory krajobrazowe i estetyczne otoczenia [Konon, Szczęsna 2005]. Zieleń rosnąca w obrębie cieków wodnych i rzek dodaje im nie tylko niepowtarzalnego piękna, ale pełni także funkcje buforowe oraz stanowi ostoję dla żyjących tam organizmów. Zieleń zaprojektowana w nieodpowiedni sposób blokuje spływy zimnych mas powietrza, przez co oziębia się woda. Może stać się również przyczyną znacznych i dotkliwych zniszczeń powstałych w okresie powodzi [Malczyk 2007].

W zagospodarowaniu terenów nadwodnych na potrzeby turystów ważne jest również odpowiednie

oświetlenie. Efekty świetlne potrafią dodać uroku i atrakcyjności, wywołując u odbiorców niezapomniane wrażenia estetyczne [Gubańska 2009].

Biorąc pod uwagę, że teren będący przedmiotem opracowania znajduje się w pobliżu dużej rzeki, przy zagospodarowaniu tego obszaru trzeba mieć na względzie prawdopodobieństwo oraz zasięg ewentualnych zalewów podczas wezbrań rzek oraz powodzi. W związku z tym należy unikać sytuowania w zasięgu zalewów obiektów architektonicznych, gdyż mogą łatwo i szybko ulec zniszczeniu. Poza tym takie obiekty mogą powodować piętrzenie się wody, a przez to zwiększenie skutków ewentualnej powodzi [Krzemińska, Adynkiewicz-Piragas 2008].

Zakres i metody opracowania

Zakres przestrzenny opracowania obejmuje fragment doliny rzeki Wieprz, przylegający do gospodarstwa agroturystycznego w Szczekarkowie, woj. lubelskie. Jest to obszar o powierzchni 600 m², odznaczający się dużymi walorami krajobrazowymi wraz z osiami widokowymi daleko wykraczającymi poza teren, którego opracowanie dotyczy. Ciekawie ukształtowanie linii brzegowej pozwala na stworzenie tam interesujących punktów widokowych oraz miejsc do siedzenia.

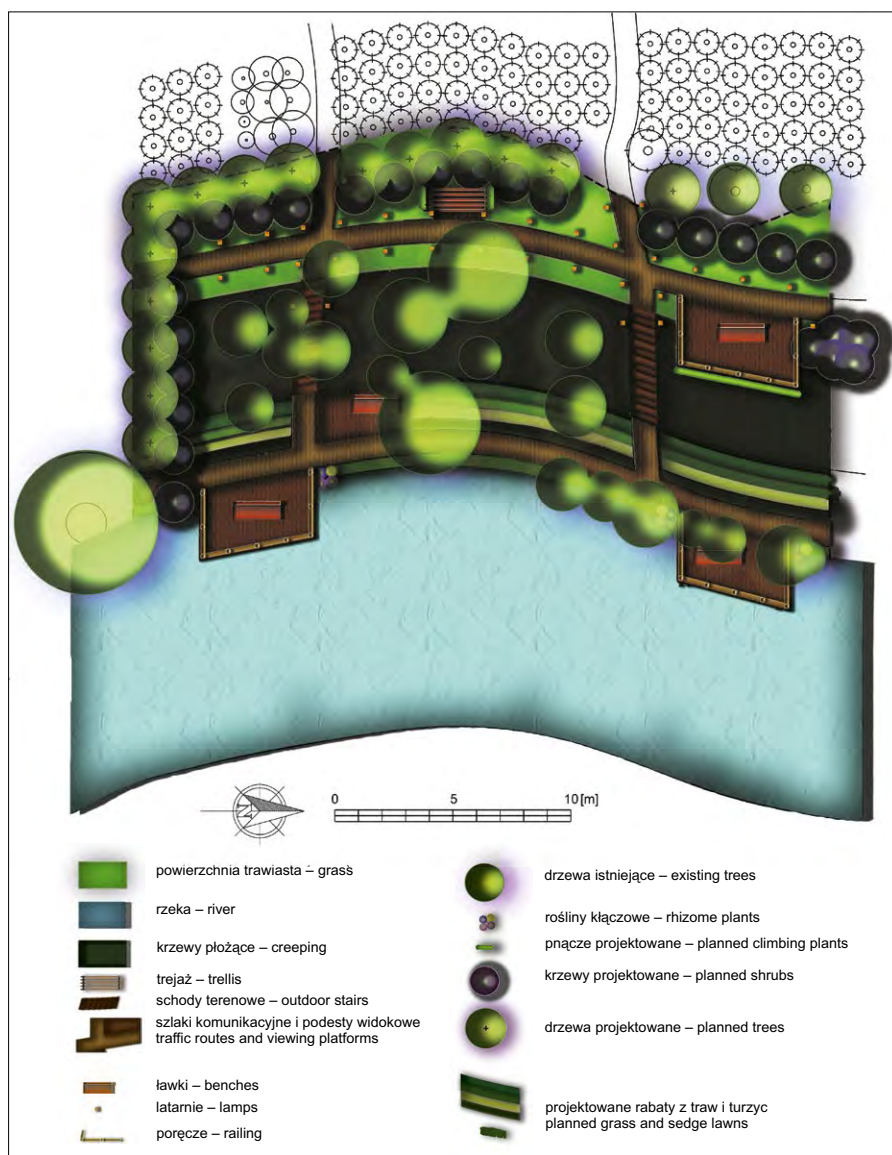
Wykonanie koncepcji poprzedzono studiami literaturowymi. Zapoznano się z warunkami i sposobami zagospodarowania dolin rzecznych oraz rolą punktów widokowych w krajobrazie terenów nadrzecznych jako atrakcji turystycznych. Następnie oceniono możliwości turystyczne i rekreacyjne tego obszaru oraz wykonano szereg analiz i badań terenowych. W celu określenia charakteru obiektu, jego rodzaju i użytkowników przeprowadzono wywiad z właścicielką gospodarstwa. Wykonane zostały inwentaryzacja dendrologiczna, a także pomiary wysokościowe terenu (nachylenie wzniesień i skarp formujących koryto rzeki). Wytyczne projektowe opracowano na podstawie badań powiązań z otoczeniem – powiązania widokowe i funkcjonalne, układ komunikacji i nasłonecznienia. Planując nasadzenia roślinne, wykonano analizę gleb, przestudiowano wielkość i dynamikę spływu wody, zasięg miejscowych rozlewisk podczas wezbrań rzeki, ewentualne występowanie powodzi w obrębie projektowanego terenu oraz możliwość spływu zimnego powietrza w kierunku rzeki. W samej dolinie Wieprza dominującymi glebami są mady piaszczyste oraz ilaste i pyłowe o pH w zakresie od 4,5 do 5,5.

Mając na uwadze podstawowe zasady projektowe i wytyczne odnośnie do stosowanych materiałów oraz roślinności w zagospodarowaniu terenów nadrzecznych [Malczyk 2007, Krzemińska, Adynkiewicz-Pi-

characteristics of the site and existing users. A dendrological inventory and height measurements were taken including the inclination of elevations and escarpments along the river channel. The project guidelines were prepared based on an analysis of the visual and functional relationships with the environment, accessibility of paths and trails and exposure to sunlight. The planting of greenery was planned based on an analysis of the volume and dynamics of water flow, the extent of previous flooding during high water periods, the likelihood of floods occurring within the design area, and the possibility of cold air movement towards the river. In the Wieprz valley, sandy, clay and silty alluvial soils predominate with a pH ranging from 4.5 to 5.5.

Taking into account the basic design principles and guidelines for the materials and greenery used in developing riverside areas [Malczyk 2007, Krzemińska and Adynkiewicz-Piragas 2008], design efforts were focussed on improving access to the shoreline by creating a system of footpaths and hiking trails along the bank as well as on improving the connection between the riverside zone and the surrounding landscape [Gadomska 2010]. Protecting the shorelines and adjacent areas from water erosion was also taken into consideration.

At present, none of the study area is being used for recreational or agricultural purposes with the exception of recreational fishing. The land-

Ryc. 1. Koncepcja zagospodarowania fragmentu doliny rzeki Wieprz – miejsce widokowe (oprac. E. Cieniuch)

Fig. 1. Development plan for a stretch of the Wieprz river valley – vantage point (prepared by E. Cieniuch)

ragas 2008], działania projektowe skierowano na poprawę dostępu do linii brzegowej poprzez stworzenie systemu ścieżek i tras pieszych biegnących wzdłuż linii brzegowej oraz polepszenie powiązań strefy brzegowej z otaczającym krajobrazem [Gadomska 2010]. Pod uwagę wzięto także ochronę brzegów oraz przyległych terenów przed erozją wodną.

Całość badanego terenu jest obecnie użytkowana jedynie przez osoby łowiące ryby. Teren nie pełni poza tym żadnych funkcji rekreacyjnych ani nie jest użytkowany rolniczo. Obszar jest dość zaniedbany, a sposób jego zagospodarowania mało atrakcyjny pod względem turystycznego wykorzystania. Oznaczono tam 12 gatunków drzew, w tym 1 gatunek drzew iglastych oraz 6 gatunków krzewów liściastych. Większość należy do gatunków rodzimych. Najliczniejszą kategorię stanowiły drzewa: klon pospolity, wierzba biała, jesion wyniosły, jarząb pospolity, wiąz szypułkowy, brzoza brodawkowata i lipa drobnolistna. Wśród krzewów występują: świdrośliwa kanadyjska, aronia czarna, trzmielina europejska, rokitnik pospolity, śliwa wiśniowa (ałyca) oraz lilak pospolity.

Koncepcja projektowa

Projekt zagospodarowania przewiduje wytyczenie szlaków komunikacyjnych, budowę podestów widokowych z balustradami oraz

schodów terenowych, co pozwoli na swobodne i bezpieczne poruszanie się użytkowników. W projekcie przewidziano ławki służące biernym formom wypoczynku, a także oświetlenie umożliwiające korzystanie z tego terenu również w nocy, dzięki czemu znacząco podniesie się atrakcyjność projektowanego obszaru. Wszystkie elementy zaprojektowano, uwzględniając istniejące na tym terenie naturalne biocenozy oraz materiały (głównie drewno), które nie powodują dewastacji środowiska (ryc. 1).

Biorąc pod uwagę ukształtowanie terenu oraz kierunki i zasięg nasłonecznienia, siłę wiatrów, a także spływy oraz poziomy wody w rzece, zachowano istniejące osie widokowe biegnące w kierunku rzeki, które wyznaczają punkty i okna widokowe, zasłonięto natomiast osie widokowe biegnące w stronę sąsiednich posesji. W projekcie uwzględniono wyeksponowanie naturalnie ukształtowanych, atrakcyjnych turystycznie miejsc widokowych w sposób ukazujący ich wyjątkowość oraz podkreślający naturalny charakter meandrującej w tym miejscu rzeki.

Wprowadzono nowy układ komunikacji pieszej. Zaproponowano ścieżki z materiałów naturalnych, estetycznych, wytrzymałych i odpornych na wodę oraz zapewniających bezpieczne poruszanie się. Ścieżkę zaproponowano także wzdłuż linii brzegowej rzeki, tuż obok parterów roślinnych, budując przez to naturalną dziką promenadę. Aby ułatwić

użytkownikom dostęp do osi widokowych, uwzględniono wchodzące w skład układu komunikacyjnego podwyższone kładki. Mając na uwadze potrzeby właścicieli posesji oraz gości w różnym wieku odwiedzających gospodarstwo, wyznaczono miejsca do wypoczynku biernego, z nasadzeniami roślin zapewniających pozytywne doznania estetyczne, efekty zapachowe oraz cień.

Zaproponowano taras widokowy skierowany ku rzece, którego konstrukcja opiera się na ukształtowaniu skarpy (ryc. 2). Bliżej rzeki przewidziano drugi taras, umożliwiający obserwację koryta rzeki z dość niskiego poziomu skarpy. Kolejne dwa tarasy widokowe posadowiono nad taflą wody, co umożliwi obserwację krajobrazu i koryta rzeki z dość bliskiej perspektywy oraz poszerza osie widokowe. Tarasy połączono drewnianym (modrzewiowym) pomostem, tym samym przejście nad płynącą rzeką dodaje atrakcyjności temu miejscu oraz dostarcza ciekawych doznań estetycznych i zmysłowych, co sprawia, że wypoczynek jest bardziej komfortowy. Wzdłuż podwyższonych terenów lub obiektów architektonicznych konieczne było wprowadzenie barierek, zabezpieczających użytkowników przed nieumyślnym upadkiem do wody. Proponowanym rozwiązaniem technicznym jest wykonanie wszystkich pomostów z ryflowanych modrzewiowych desek. Drewno jest naturalnym materiałem, a więc harmonijnie komponuje się z ota-

scape area has been neglected and whatever development that has taken place up until now is not enticing for tourism. Twelve species of trees were identified, including one coniferous species and six species of broad-leaved shrubs. Most of the vegetation represents native species. The most numerous trees are: *Acer platanoides* (Norwegian maple), *Salix alba* (white willow), *Fraxinus excelsior* (common ash), *Sorbus aucuparia* (rowan), *Ulmus laevis* (European white elm), *Betula pendula* (silver birch) and *Tilia cordata* (small-leaved lime). The shrubs include: *Amelanchier canadensis* (Eastern shadbush), *Aronia melanocarpa* (black chokeberry), *Euonymus europaeus* (European spindle), *Hippophae rhamnoides* (common sea-buckthorn), *Prunus cerasifera* (cherry plum) and *Syringa vulgaris* (common lilac).

Design concept

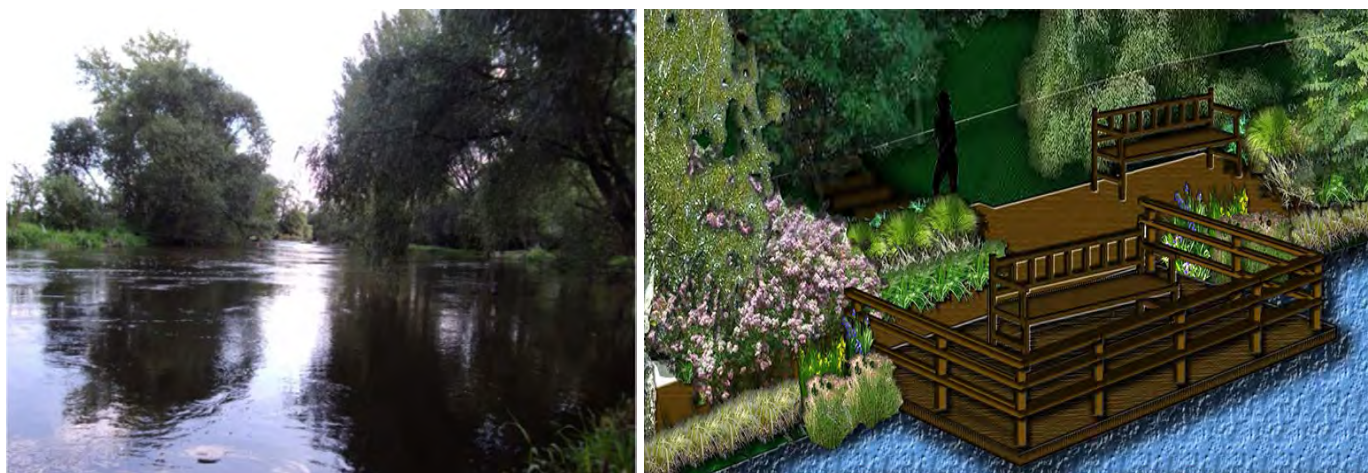
The development plan is to designate access routes and construct outdoor steps and viewing platforms with railings which will enable safe and easy access for visitors. The plan also provides for benches for recreational seating and lighting to enable the use of the area at night and will considerably increase its attractiveness. All elements were designed with consideration for the natural ecosystem in this area and are to be made of materials – mainly wood – that would not lead to degradation of the environment (Fig. 1).

Taking into account the shape of the surrounding land, exposure to and degree of sunshine, wind strength, currents and water levels in the river, the existing vista facing out over the river has been maintained – visible from the viewpoints – whereas the line-of-sight towards neighbouring

properties has been screened from view. The design plans place the viewpoints where they can showcase the uniqueness and natural character of the meandering river.

The design concept includes new paths for foot traffic. The paths are to be made of natural, durable materials that look nice, are resistant to water accumulation and ensure safety. One path will go along the riverbank, at the level of the vegetation, creating a sort of promenade of nature in the wild. Footpaths along a raised area of ground will give a more panoramic view. Recreational spaces were designed with visitors of varying ages in mind. The greenery offers shade while leaving fragrant and visually appealing impressions.

A viewing platform is a key component of the design concept (Fig. 2). Facing the river the structure would be fit to the shape of the embankment. Another platform would

Ryc. 2. Podest widokowy na koryto rzeki z wysokości tafli wody (oprac. E. Cieniuch)

Fig. 2. Viewing platform overlooking the river channel from the water level (prepared by E. Cieniuch)

czającym krajobrazem. Dodatkowo drewno jako materiał izolacyjny sprawia wrażenie zawsze ciepłego. Deski modrzewiowe zawierają duże ilości żywicy, dzięki czemu są bardziej odporne na działanie warunków atmosferycznych. Niemniej drewniane powierzchnie należy dodatkowo zabezpieczać.

W koncepcji uwzględniono schody umożliwiające bezpieczne przemieszczanie się pomiędzy najwyższym i najniższym punktem terenu, w tym zejście nad rzekę, wykonane zgodnie z wymogami bezpieczeństwa norm budowlanych i ergonomii, z materiałów gwarantujących bezpieczne korzystanie z nich. By zachować jednolitą konwencję, tak jak podesty (tarasy) i nawierzchnie z modrzewiowych ryflowanych desek zrobione będą schody.

Miejsca widokowe wyposażono w estetyczne i funkcjonalne ławki oraz kosze na śmieci wykonane z naturalnych materiałów takich jak drewno i wiklina, łatwe do zdemontowania na okres zimowy, co pozwoli na uniknięcie dużych strat materialnych, nawet w przypadku zalania terenu wezbraną falą (ryc. 3). Drewnianą ławkę zaproponowano także na skarpie. Otoczona treją żem porośniętym pnączami tworzy swego rodzaju wnętrze ogrodowe z otwarciem widokowym na krajobraz nadrzeczny. Miejsce to staje się więc kolejnym punktem widokowym, a jednocześnie miejscem wypoczynku i wyciszenia.

Atrakcyjność projektowanego obszaru wzrośnie poprzez wyposażenie tego terenu w oświetlenie umożliwiające korzystanie z niego wieczorem lub w nocy oraz uwypatniające jego walory o różnych porach doby. Zaproponowano lampy oświetleniowe z żelaza oksydowanego, odporne na korozję.

Dobór roślin dostosowano do panujących warunków siedliskowych oraz charakteru projektowanego obiektu. Istniejące nasadzenia roślinne wzbogacono grupowymi nasadzeniami brzozy brodawkowatej, która komponuje się z naturalnym krajobrazem. Zastosowano również grupy krzewów lilaka pospolitego, który swoim kolorem i zapachem wzbogaca przestrzeń pod względem estetycznym oraz nawiązuje do istniejących już grup krzewów na sąsiedniej posesji. Z bylin zastosowany został powojnik pnący, stanowiący osłony dla podpór i trejaży, a jednocześnie wprowadzający akcenty kolorystyczne. Tarasy na skarpie wiosną są uatrakcyjnione nasadzeniami grup kosaćców: żółtego i syberyjskiego, natomiast latem – ciekawym pokrojem i kolorem kwiatostanów łącznia baldaszkowatego, rodzimego gatunku występującego naturalnie przy brzegu rzeki Wieprz. Duży udział w nasadzeniach roślinnych mają również trawy i turzyce zadarniające zacienione miejsca pod drzewami. Do uzupełnienia nasadzeń pod drzewami, w strefach mniej narażonych na zalewanie, zastosowano zimozieloną trzmielinę rozłogową, dzięki

czemu projektowany teren będzie ozdobny przez cały rok. Powierzchnie narażone na okresowe zalewanie wodą wezbraniową z rzeki zajmują: turzyca ciborowata o ciekawych kwiatostanach, w formie walcowatych kłosów zwisających ku dołowi, turzyca Graya, turzyca odległokłosa, manna mielec 'Variegata' i kosmatka leśna.

Wnioski

Głównym założeniem projektowym koncepcji było zwiększenie atrakcyjności gospodarstwa agroturystycznego poprzez stworzenie przyjaznej przestrzeni nad brzegiem rzeki w formie intrygującego wnętrza krajobrazowego z otwarciem na osie widokowe.

Wszystkie elementy programowe projektu nie powodują dewastacji naturalnego środowiska dzięki dostosowaniu ich do warunków przyrodniczych oraz użyciu naturalnego materiału budowlanego, jakim jest drewno. W plastyczny sposób harmonizują one z otaczającym krajobrazem oraz charakteryzują się spójnością i estetyką wykonania. Zostały tak dobrane, by były stabilne i wygodne dla użytkowników oraz łatwe w utrzymaniu i konserwacji. Również dobór roślin dostosowany jest do istniejących tam warunków siedliskowych i charakteru projektowanego obiektu. Przy projektowaniu miejsca widokowego pod uwagę wzięto prawdopodobieństwo i zasięg

extend closer to the river and offer a view of the river channel from a lower level off the embankment. Two more viewing platforms would be located above the water level affording a view of the landscape and river channel from a close distance and with a longer line-of-sight. The platforms are to be connected by a larch-wood walkway. A footbridge over the river is an aesthetically pleasing feature that adds to the sensory experience and heightens the sense of leisure. Railings mounted along the raised areas or river walkways protect tourists from falling into the water. All walkways are to be made of grooved, larch-wood planks, a natural material that harmonises with the surrounding

landscape. Moreover, wood is a natural insulator which exudes warmth. Larch-wood planks contain a larger amount of natural resin, which makes them more weatherproof.

The use of wood as a building material does require additional protective measures. The design includes steps for passage between the highest and lowest points of the site and the lowest descent down to the river. Materials are meant to ensure user safety, in accordance with required building standards and principles of ergonomics. Grooved, larch-wood planks are to be used for the platforms, walkways and steps to maintain uniformity of design.

Viewing areas are to be equipped with attractive functional benches and waste bins made of natural materials such as wood or wicker. They would be easy to take down and store for the winter, and would avoid large material losses in the event of flooding (Fig. 3). One wooden bench will be placed on the embankment and surrounded with a trellis with climbing plants, making a garden-like lookout over the riverside landscape. The bench will be another viewpoint as well as a rest and relaxation spot.

Installed lighting will encourage use of the site at night and accentuate natural features at various times of day, thus increasing overall

Ryc. 3. Miejsce wypoczynku i wyciszenia na wysokości skarpy (oprac. E. Cieniuch)

Fig. 3. A place of rest and muting at the height of the escarpment (prepared by E. Cieniuch)

ewentualnych zalewów. Obiekty architektoniczne usytuowano poza obrębem ewentualnych zalewów, aby nie ulegały zniszczeniu oraz nie powodowały piętrzenia się wody [Krzemińska, Adynkiewicz-Piragas 2008]. Zastosowano także elementy odgradzające miejsca bytowania fauny wodno-błotnej od bezpośredniego ruchu pieszych, którzy będą mogli podziwiać krajobraz rzeki, nie niszcząc go.

W koncepcji projektowej starano się uwzględnić wszystkie możliwe aspekty przyrodnicze i krajobrazowe, zgodnie z nową formą estetyki zrównoważonej przestrzeni, która przywraca wiele ekofunkcyjnych, tradycyjnych rozwiązań, przy jednoczesnym dostosowaniu ich do nowoczesnej formy, technologii i oprawy [Drapella-Hermansdorfer 2007].

Halina Lipińska

Pracownia Studiów Krajobrazowych
i Gospodarki Przestrzennej,
Katedra Łąkarstwa i Kształtowania Krajobrazu
UP w Lublinie,
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
w Chełmie

Edyta Cieniuch

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
w Chełmie

Literatura – Literature

1. Alejski W., 1999. Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku. Wyd. ALBIS, Kraków.
2. Andrejczuk W., 2007. Krajobrazy dolin rzecznych [w:] Doliny rzeczne. Przyroda – Krajobraz – Człowiek, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, 7, 9–27.
3. Bielonko A., Żarnowiecka J.C., 2007. Forma w krajobrazie na przykładzie projektów kładki przez Narew w Narwiańskim Parku Narodowym. Forma kształtowana wodą [w:] Woda w krajobrazie (red.) J. Widomska-Piesik. Wyd. JEŻ, Szczecin.
4. Borcz Z., 2001. Formy architektoniczne towarzyszące wodzie. Architektura Krajobrazu, 2–3, 35–40.
5. Drapella-Hermansdorfer A., 2007. Między piaskami Diuny a wodami Potopu: nowa estetyka w architekturze krajobrazu. Walory wody [w:] Woda w krajobrazie (red.) J. Widomska-Piesik, Wyd. JEŻ, Szczecin.
6. Gadomska W., 2010. Współczesny park nad rzeką. Metoda architektury krajobrazu. Wieś Jutra, Wyd. SGGW w Warszawie, 116–121.
7. Gubańska R., 2009. Percepcja rzeki w krajobrazie kulturowym. Architektura Krajobrazu, 2, 37–47.
8. Konon A., Szczęsna M., 2005. Zieleń i woda w krajobrazie otwartym Wielkopolski. Architektura Krajobrazu, 3–4, 96–101.
9. Krzemińska A., Adynkiewicz-Piragas M., 2008. Pasy brzegowe jako ważny element krajobrazu dolin rzecznych. Architektura Krajobrazu, 2, 21–27.
10. Kubus M., Zwolińska E., 2007. Koncepcja zagospodarowania skarpy parku im. H. Siemiradzkiego w Gorzowie Wlkp. jako przykład różnorodności kreacji stylu i kompozycji architektury ogrodowej i roślinności. Architektura ogrodowa. Obiekty architektoniczne w kompozycjach ogrodowych – historia i współczesność, Wyd. Kraków, 245–254.
11. Lis A., Walter E., 2010. Rekreacja w dolinie rzeki na przykładzie małych dolin rzecznych Wrocławia. Architektura Krajobrazu, 2, 24–33.
12. Malczyk T., 2007. Projektowanie zieleni w pobliżu cieków wodnych na przykładzie wsi Jarnołtówek i Pokrzywna. Rzeka w krajobrazie [w:] Woda w krajobrazie (red.) J. Widomska-Piesik, Wyd. JEŻ, Szczecin.
13. Maluga L., 2007. Woda w krajobrazie – krajobraz w wodzie. Walory wody [w:] Woda w krajobrazie (red.) J. Widomska-Piesik, Wyd. JEŻ, Szczecin.
14. Medwecka M., Dzikowska A., 2008. Wykorzystanie terenów zalewowych a ścieżki dydaktyczne. Architektura Krajobrazu, 2, 41–53.
15. Sawicki B., Mazurek-Kusiak A.K., 2010. Agroturystyka w teorii i praktyce. Wyd. UP w Lublinie.
16. Staffa M., Latocha A., 2009. Wieże i punkty widokowe w krajobrazie ziemi kłodzkiej. Architektura Krajobrazu, 1, 33–43.
17. Zubkowicz R., 2005. Projektowanie gospodarstw agroturystycznych z punktu widzenia architekta i zootechnika. Architektura Krajobrazu, 3–4, 102–105.
18. <http://www.zumi.pl/trasa.html?loc1=lubart%F3w&loc2=parczew&byCar=on&cld1=&sld1=&cld2=&sld2=> (listopad 2010).

appeal. Lamp posts are to be made of corrosion-resistant oxidised iron.

Selected plants to be added conform to the habitat conditions and character of the design area. The existing vegetation has been supplemented with silver birch, harmonising with the natural landscape. Common lilac bushes are also planned, since their colour and scent heighten aesthetic value and fit in with the existing shrubs on neighbouring property. *Clematis vitalba*, known as Old man's beard, serves as a cover for buttresses and trellises while introducing accents of colour. The platforms on the embankment are to be augmented with *Iris pseudacorus* (Yellow iris) and *Iris sibirica* (Siberian iris). In summer, attention will be drawn to the interesting shape and colour of the inflorescent *Butomus umbellatus* (Flowering rush), a native species naturally growing along the banks of the Wieprz river. The greenery in the shaded spots underneath the trees will be ornamental grasses and sedge grasses. In places less exposed to flooding, the greenery beneath the trees will be *Euonymus fortunei* (Fortune's spindle), a year-round ornamental plant. In areas exposed to periodic flooding and high water, there will be: *Carex bohemica* sedge, with interesting inflorescences in the form of drooping cylindrical ears; *Carex grayi* and *Carex distans* sedge, *Glyceria maxima* (Reed mannagrass), 'Variegata' and *Luzula sylvatica* (Great wood-rush).

Conclusion

The main idea of the plan is to enhance the attractiveness of an agritourism farm by creating a tourist-friendly spot at the riverside, with a scenic landscape looking out over the horizon.

The proposed design elements would not lead to a deterioration of the natural landscape, because they have been adapted to the environment with natural building materials like wood. The overall design is uniform and finished down to the details to be in harmony with the surrounding landscape. Design features are meant to be sturdy and easy to maintain while allowing maximum user access. Greenery has also been selected based on the existing habitat and character of the natural area. The risk and degree of potential flooding has been taken into consideration in the plans for the viewing platforms. Architectural structures are situated beyond possible flood zones to prevent damage to the facilities and avoid aggravating flood conditions [Krzemińska and Adynkiewicz-Piragas 2008]. The animals who live in the water and marshes are screened from pedestrian traffic, so that the river can be admired without disturbing the ecosystem.

The design concept takes into account all possible environmental and landscape issues in accordance with a modern approach to aesthetically balanced space. The design reintroduces many traditional elements

of landscape planning while adapting them to modern form, technology and setting [Drapella-Hermansdorfer 2007].

Halina Lipińska

University of Life Sciences in Lublin,
Department of Grassland and Landscape
Planning, Laboratory of Landscape Studies and
Land Management, The State School of Higher
Education in Chełm

Edyta Cieniuch

The State School of Higher Education in Chełm